

מסורת הש"ס

(א) ר"מ, (ב) ר"מ, (ג) ר"מ, (ד) ר"ש,

»

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ויזקק וכו' דמסקפא ליה באיזה צד צריך לצדוק: (ב) ר"ה שרגלים וכו' נשדה זו שטנת: (ג) תוס' ד"ה מלרבע וכו' דליכא חסם למאן דאמר דלכ"ע דוקק אמה: (ד) בא"ד בין טרף לכוף ואין רואי להיות:

»

מוסף רש"י

אם יש ביניהן מארבע עד שמונה. אם יש בין ראשון לשני מחתלת ארבע לסוף חרבע, דייט לרובח המערה, או שהם מושבצין בתוך שמונה חתמות, ולא הספיקו לקצר שם אלא הללו נשעו ושלשין בטרף ח', דהיי מוקף לה אליהם לדענן ור"ש (דור חסד). הרי זו שכונת קברות. וקטו מקומן ואט"פ שכן שם כחלי, כדנכתוין חסם שנפתח לתוס כיוון שזבצין מיין לאורך המערה, ולחיתומי או שהם מושבצין בתוך שמונה חתמות, ולא הספיקו לקצר שם אלא הללו נשעו ומתים והואיל זו שטנת קברות יש לתוס שמה נעשו כאן שמי מערות אחרת ממלך ודחית ממלך וזאת כחלמץ שהוא שם על שם, וזכיר שהוא נזקק ממת ולתן עשרים אמה, שהוא כמנין שני מערות והחצר שביניהם (דור חסד).

»

מוסף תוספות

א. דהא פשיטא דלא ממשצינן וישב מתפוסה אלא משום דאמרין גוי הוא ובידענן ליכא למימר הכי. ומנ"ן. ב. שבאחד או שנים אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה חסד לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם. פי' הכל"ש מיון סה. דמיידי בסלע קשי. טעמא. T. ולא נהרא לאוקמה בתרי תנאי. ומנ"ן. ו. כפי סדר הראוי לקבור משלש מתים במערה שחבה לה אמות וארכה שמונה אמות. מוס' מיר קד: ו. [ו] מאותו דוח נמצא בה השנים מחתיל לדוד מראש מחתיל עד עשרים אמה וכו', [ו]מן השלישי שמוצא לרוח אחרת יכול להכיר או זו מערה היא ולא זו וזה צריך לבדוק. ירן. I. דהא כרי שמעון אוקימנא וחיכי פרבינא. א. רבנן היא. יטע"א. II. ולא הוא צריך לאקשויי מני, אלא דניחא ליה לבדורי דליכא מיד הכי. ירן. ט. שלא אמרו כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי' [באלכסונו] אלא כמורבע גמור. יטע"א. I. אלא הכא ה"פ כי זה לא בודק הי"ח אמות ישירות אלא כעין אלכסון שהיה מתקטף והולך לראות אם יפגע מכאן ומכאן עד שהותקף באלכסון שתי אמות ועלו לכ' אמות. שס.

»

רבינו גרשום

אבל אם מצא ג' וביניהם מדי' אמות ועד ח'. הכי משמע ליה להאי תנא דחסות מערה ד' אמות על ח' באורך אית לה ומשום הכי אם מצאן הני ג' בדי' אמות איכא למימר דהני כוכין ברוחב היו מושבצין ובוראי שכונת קברות היא ובודק עוד והכי סביר ליה דג' כוכין דיינייהו שחן

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

מלא שלשה. מתים מושבצים כדרכן זה צלד זה אם יש בין הראשון לשלישי קרוב לר' אמות או קרוב לח' הרי זו שכונת קברות ולא יטלם מכאן דקנו מקומן דסבירא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על ח' וסבירא ליה גמי שג' מתים נקבצים

בכותל רחבה דלא היו אלא ארבע אמות כיצד ג' אמות לשלשה כוכין וצ' טפחים בין כוך לכוך וטפח לזוית הרי ו' טפחים סך הכל ד' אמות ובכותל הארוך ח' אמות יקצור לפי חשבון זה ו' מתים צו' אמות ושני אמות הנותרות הן י"צ טפחים זא מהן י' טפחים לה' אצירות שצין ששת הכוכין טפחיים לכל אציר ואציר נשארו טפחיים לזויות והלכך כשמואלן שלשה בתוך ד' אמות איכא למימר זהו כותל קצר של מערה שכנגד הפתח. וה"כ איכא לפסוקי בכותל הארוך אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין. וכן אם מלא ג' מפחרין בתוך ח' אמרינן באורך המערה נקבדו אלא שעדיין יש כאן ג' כוכין שנתמלאו עבר כשנפלה המערה ועדיין לא נקבד בהן מת. אבל מאלן רזופין ויתר מל"ע ע"י הדחק נקבדו לגס על מנת לפנותן היס ולמחר ולא קנו מקומן וגם אין צריך לצדוק ויתר. הלא לא גרסינן כמלא המטה וקוצריה: ויזקק **ממנו ולהלן כ' אמה**. היכא דמלא ג'

גד' אמרינן רוחב המערה הוא וכנגדו פתח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה חוץ לחצר והאחר בין שניהן הלכך בודק ממקום שלשים גוף המתים לצד המערה כ' אמה כיצד ח' אמות אורך המערה ובודק בכתלים משני צדדין ואח"כ בודק שש אמות דחצר מפני התמערות הפתחות לה מכאן ומכאן לר"ש ש נמי דייניו בדיקה כ' אמות כנגד החצר בשביל צ' המערות מכאן ומכאן וחזן לחצר עדיין ח' אמות מפני מערה חיצונה שכנגד זו הרי כ"צ אמה ולקמ"י פריך אמאי לא קאמר בודק כ"צ אמה. וה"ה דליכא לפסוקי בהגן ג' מתים שבארבע אמות שמה זכו אורך המערה שקוצרין בה ועדיין לא נתמלאת וצריך נמי לצדוק כנגדן עד ד' אמות שיש מכאן עד כותל הארוך שכנגדו דשמה כנגד מתים הללו יש מתים אחרים הקבוצים בכותל שהוא ארוך ח'. ועוד צריך לצדוק מלמעלה ומלמטה כ' אמה דהיינו מ' אמה דשמה זוהי מערה שצמורה החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה צמערצ החצר א"נ זוהי צצמערצ החצר ויש עדיין מערה אחרת צמורה החצר. ותנא לשון קצר נקט בדיקת כ' אמה לאשמעי' דאורך צ' מערות וחצר לא הוו אלא כ' אמה כדלקמן ומדעתך לא ובידוק בדיקות כ' טוצא בכל זד דליכא לפסוקינהו בדפרישית. והיכא דהוו לה ג' מתים מפחרין צח' אמות ודאי הדבר ידוע שבאורך המערה נקבצין ולא כרחצה ואי' לצדוק אלא כנגד ד' אמות מפני כותל המערה שני שכנגדו ומלמעלה ומלמטה כ' אמה דלמא מערה זו צמורה החצר ויש עדיין מערה אחרת צמערצו או דלמא צמערצ החצר היא ויש עדיין אחרת צמורח. וכללל דמילתא כל היכא דמסקפא לי' ^(א) חצר צריך לצדוק מד' רוחותיו לר"ש בודק ממנו ולהלן כ' דמי יימר דמצית הקצרות זה הויא היכא מערה שמה קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לגס בדיקות דלעיל דכמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן צהך צהרים אחרים טוצא: שרגלים לנדב. אחרי שכבר נמצא שדה ^(ב) זה שכונת קברות: שאילו נחצרה מאלא. קודם שנמצא ג' מתים הללו דליכא השמא רגלים לנדב הרי נוטלו ואת תפוסתו כדאמרן [קא:] המוצא מת כו' נוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שנמצא לצסוף חשבינן לההוא יחידי שכונת קברות אלא שעדיין לא נקבד בההוא מערה ויתר: **לעולם ר"ש פיא**. דלחמר אורך מערה ח' והאי דלחמר רחבה ד' תרי תנאי אליבא דר"ש והאי תנא דהך ברייתא אליבא דר"ש: **יש להן ספוסה**. מאחר שמאלן מתים ולא הרוגים וגם מושבצין כדרכן והיינו ההוא תנא דלעיל ואליבא דר"ש **אין**. **שטור ר"ש כו'**. ר"ש סתם היינו ר' שמעון בן יוחי' כאלו חינו. וטעמא מפרש לקמן בשמעתין [ע"ז:] **כ"צ הויין**. שתי מערות של ח' ויש דחצר הרי כ"צ: ואי רצנן. מוקי להך סיפא אע"ג דרישא ודאי לא אחיא כרצנן האמרי צמתני' [ק:] אורך מערה ו' ותמני סרי הויין י"צ דשיי מערות ויש דחצר: **לעולם**. הך סיפא רצנן היא כלומר שבדק מערה ראשונה באלכסון כי המערה היא לרצנן ויש צהן כוכין מכאן ומכאן באורך ד' אמות והן מסודרין

מרחיק מכותל זוית המערה טפח והוכך עצמו אמה ובין כוך ראשון לכוך שני ב' טפחים והוכך השני אמה ובין כוך שני לכוך שלישי ב' טפחים והוכך השלישי אמה ובין כוך שלישי לכותל המערה טפח הרי כאן הכוכין גופיהו ג'. אמות ובין ההפסקות שבין כוך לכוך ולשני צדי הכותל טפח הרי כאן ד' אמות והכי נמי אם מצאן הני ג' בח' אמות מפחרין איכא למיחש שמה זה היה אורך המערה אבל זה שאינה נשלמת מן הכוכין שראוין להיות בארכה משום דאיכא למימר דאבותי לא הספיקו להשלים כמל באותי חזר בדעתייהו לאותבי עוד ג' כוכין אחרים הדיינו ו' כוכין לח' אמות של מערה וההפסקות שבין כוך לכוך ב' טפחים היינו ב' טפחים שבין ו' כוכין וב' טפחי' טפח מכאן מכותל ולכוך וטפח מיכן מכותל ולכוך היינו י"ב טפחים להפסקות שהן ב' אמות ובידודי שהן שכונת קברות בודק הימנו ולהלן כ' אמה ח' אמות מן המערה זו באורך ורשש אמות

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

פרט לידוע דדוקא נמצא הוא דצעין מושבצ כדרכו פרט ליושב ושראשו מונח בין יריכותיו דלית לן למימר דנכרי הוא דישרלל לא מותצין ליה אבל ידוע שישראל הוא בכל ענין שיהיה יש לו תפוסה ותימה לפירושו דמאי אשמעי' אטו סלקא דעתך דמושבצ כדרכו יגרוס שיהיה לו תפוסה כיוון שידוע

שהוא ישראל^א ועוד קשה דלא הוי דומיא דמת פרט להריו ולא דומיא דמושבצ^ב [פרט ליושב] כדרכו^ט [פרט לראשו בין ארכוצותיו] ונראה לפרש פרט למנזי פי' פרט לידוע ולא צידוע דקאמר התם אחד ידוע ושנים תחלה דההוא ידוע שהוא נקבד שם ולא שידוע שלשם קצורה נקבד אבל האי פרט למנזי היינו שידוע שלשם קצורה נקבד שם דיש לו שכונת קברות ואסור לפנותו משם ואע"פ שהוא קבר יחידי דמתניא צפ' נגמור הדין (פסהדין 97 מו:) קצר הדיעו אסור לפנותו פנהו מקומו אסור בהנאה רשצ"א וכן פר"י צניזר והא דלחמר צניזר דבעי' שלשתן ידועין [ואן] תחלה פ"ה דהלכתא גמירי לה ואין נראה לר"י דלא שייך כאן הלכתא גמירי דהוי דבר שיש צו טעם דכשיש צ' שלא היו ידועים ואחד ידוע לית לן למימר שלשם קצורה תמון שם כיון שהיו שם עדיין שנים שהרי כשנקבד זה לא היו אותן צ' ידועין^ג וכן צ' ידועין ואחד תחלה אבל שלשתן ידועים

או שאינן ידועין סתמא דמילתא דלשם קצורה הניחוס שם: **מארבע** אמות ועד ח'. פ"ה דס"ל להאי תנא דמוכה של מערה ד' אמות על ח' וס"ל נמי דג' מתים נקבצין בכותל מערה דלא היו אלא ד' אמות וקשה לר"י דלקמן דייק מני אי ר' שמעון אי רצנן הוי"ל למידק נמי דלא אחיא לא כמר ולא כמר דלא איך בין כוך לכוך כשיעור שיש צצמשנתיו שהוא אמה צינתיים לכ"ע ומיהו איכא למימר דמתני' כרצצ"ג דלחמר הכל כפי הסלע^ג ועוד הקשה ר"י דהך משנה דהמואל מת אימת נמי בזהלות (פט"ו מ"ג) וקמני נמי התם כסיפא הצורך בודק אמה ומניח אמה ואי קבר האי תנא דליכא אלא צ' טפחים בין כוך לכוך אמאי מניח אמה^ד ומיהו בלא"ה צריך ליתן טעם אמאי דקמני צתוספתא דזהלות (פט"ו) דליכא התם ^(א) מאן דלחמ ר' [דלצ"ה] בודק אמה ומניח שמים אמאי מניח צ' כיון שאין ב' אם אמה בין כוך לכוך אבל ודאי קשה לפר"י דלחמר ר' שמעון צסמוך רואין את האלמנעיים כאליו אינן והשאר מנטרפין מד' אמות ועד ח' והאיך ינטרפו לשיעור ד' אמות אי רואין לאמנעיים כאליו אינן אי"כ הוי אמה בין כוך לכוך ואין ^(ב) להיות אלא צ' טפחים כיון דשלשתן גד' אמות ומפרש ר"מ דהך ג' דקמני הכא שנים מהן מרוצב המערה ואחד מאורך^ה ויש בין כוך לכוך אמה כשיעור דמתני' וד' אמות היינו לשנים שצרוצב צ' אמות ואמה צינתיים הרי ג' והשלשי ימלא צסוף אמה צביעית חאי אמה מרוצב המערה וחאי אמה מארכה צזוית והשתא חמי שפיר דכשנאלן לרזופין ממש רואין אמנעיים כאליו אינן וליכא אלא אמה בין כוך לכוך^ו: **בודק** הימנו ודחלן ב' אמה. רגילין היו להניח דד מרגלותיו כלפי המערה ומיייר כשנמצא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת דלית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיכך בודק להלן כ' אמה: **בבמאי** אוקימתא בר"ש. הלשון דחוק מאד דמשמע דמושם דלוקומה כר"ש פריך והדר פריך מני אי ר"ש אי רצנן דלא אחיא כשום תנא' ועוד דמגוה מני למיפך דכיון דקמני דהמערה ארכה כ' א"כ ב' ומרתין הויא^ז: **ובבגן** שברב באלכסונא.

פ"ה דאלכסון ד' על ו' הן צ' אמות] כאלכסון של ה' על ה' ולא יתכן^ט שהרי גד' על ו' תן החוט באלכסון של ד' על ד' כזה יהיה לו ד' אמות וח' חומשין ועוד נשאר דד למטה צ' אמות וצין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ו' אמות ושלשה חומשים וכל שכן אם ילך החוט ציושר באלכסון מארבע על ו' שיהא פחות ועוד על כרךח אלכסון של ה' על ה' גדול יותר דהא צה' על ה' יש כ"ה אמות ובארבע על ו' יש כ"ד':

הכא ורש"א ר"ש וסיפא רצנן: ה"ג **וגזון דנדק באלכסונא**. וכ"כ צפר"ח בכותל שאכרו ו' נמצא מקום הכוכין בתוך כותל המערה ארבע אמות

להו ב' חומשין על כ' ואכתי לא כ' היא הא לא קשיא משום דההיא מערה לאו מרובעת היא דלא הויא ו' על ו' אם ד' על ו' ובההוא קצרות של מערה מחסרינן הני ב' חומשין דנכנסין להתם ומשום הכי לא מדיקדק להו בחשבון: ומקשינן מרדא מערה מרד לה באלכסונא איך מערה נמי של איך צד של חצר מרד לה נמי באלכסונא אי חזרתייהו מרד להו באלכסונא טפי להו יותר מכ' דכ"ב הויא דאיך מערה מיייתא נמי באלכסונא י"ב חומשין ואכתי מתני' מני: ומשני חדא מערה באלכסונא אמרינן בדיקדק. תרי מערות באלכסונא לא אמרינן לעולם כרצנן מתוקמא דקמני בודק ממנו ולהלן כ' אמה. והא דקמקשינן הכי לר' שמעון לא מקשי' אלא מסיפא דהא מתני' דרישא ודאי לא מיתוקמא כרצנן משום דאכתי איכא למיפך דאי רצנן הא אמרי ד' אמות על ו'. אבל כר' שמעון מתוקמא משום דתרי תנאי אליבא דרי' שמעון ולא דייק חבא אלא מסיפא:

קב.

עין מושפטי נר מצוה

פס א מיי' פי"ט מהל' טומלת מת ח' ג': **צ** ב מיי' שס הלכה ב:

»

רבינו גרשום (המשך)

של חצר של פני המערה הרי י"ד אמות ואכתי איכא למיחש למערה אחרת שכך שניו כמתני' בין לרבנן ובין לר' שמעון קמני מתני' דפוחת ב' מערות לתוכה אחת מיכן ואחת מיכן ולר' שמעון ד' הרי בין מערות שחסרי אמות ורשש אמות שבחצר הרי כאן כ"ב אמות וכן צריך לבדוק וחייוני ב' אמות דמיתרות הכא טפי נשאל לקמן אליבא דמאן קאמר דמשום ספקות בית הקברות בודק כ' אמה: כסוף אחר כשהיה בודק בודק כ' אמה בודק הימנו ולהלן כ' אמה. ודדאי שולחנ' בית הקברות היה: שרגלים לדבר. כלומר דבר ברור וידוע הוא שאלמלא שהיו שכונת קברות מי שהיה מוצא המת יחידי תחלה היה נוטלו ואת הפוטטו היה היה בודק ויתר אלא כיון שלא נטלוהו להכי דניתוהו שידוע ששם שכונת קברות ולהכי צריך לבדוק הימנו ולהלן כ' אמה עד דחיישינן לשכונת קברות אחרת: ד' אמות על ח' דהא מתני' דגזירות מאן קמני לה. אי רצנן דמתני' ד' על ו' קאמרי דהיינו דין דמערה: ללולם ו' שמעון היא. דהכי נמי קאמר ר' שמעון דרין ארכה של מערה ח' אמות והאי דקא מפחית ב' אמות מן רוחב ר' שמעון קאמר שש רוחב הא לא קשיא ותי' חבא סבר לה דר"ש קאמר נמי ד' על ח'. דהניא מצאן צרופין טפי מני ואין ביהושע שיעור מדי' אמות רוחב ועד ח' אמות באורך י' ש להם תפיסה ב' ור"ש בין יהודה אומר משום ר"ש כו' ומתני' היינו אליבא דהאי דר"ש בין יהודה: ראוין את המתים אמעיים באילו אינן והשאר ג' מתים מצטרפין מד' ועד ח': במאי אוקימתה. להא מתני' דגזירות: כו' שמעון. ואי ר"ש אמאי קמני בודק ממנו ולהלן כ' אמה ואלו לא והא כ"ב אמות ח' מערה זו ויש מן החצר שלפני המערה וזו ממערה אחרת שצדד השני מן החצר הרי כ"ב. ואי מוקמא לה סיפא כרצנן א"כ היכי תניא בודק ממנו ולהלן כ' אמה והא לרבנן לא הוי אלא המני סרי ותו לא משום שקבירי רבנן מערה שש באורך והחצר ו' באורך והמערה שצדד השני של החצר נמי ר' באורך היינו י"ח אמה ואנן בעינן כ' אמה: ללולם מתוקמא מתני' דגזירות דקמני בודק כ' אמה כרצנן. והאי דקשיא לך לרבנן מתנייהו הויין הא לא קשיא דכאמר רב הונא בריה דרב יהושע לעיל באלכסונא דמוקי ליה לוכוכין כי חזרותא באלכסונא הכי נמי בודק באלכסונא שהמערה הויא ד' על ו' ותנחו ו' אמות מיייתרות באלכסונא י"ב חומשין דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ותנחו ואציר מערה ו' אמות הרי כאן ו' אמה וקמנשה דגזירות אלה דקמני בודק נפשיך לומר דא אכתי פשוט

